

الحمد لله
البرحمين!

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد شاهرود

دانشکده علوم انسانی، گروه تاریخ

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد ((M.A))

گرایش : تاریخ ایران باستان

عنوان :

بررسی شیوه های تدفین و آیین سوگواری در استرآباد

استاد راهنما :

دکتر ابوالحسن شهواری

استاد مشاور :

دکتر غلامرضا منتظری

پژوهشگر:

قربان علی زاهدی

زمستان ۱۳۹۰

Islamic Azad University
Shahrood Branch

Faculty of Literature and Humanity Sciences
Department of History-“M.A” Thesis
On Iran History in Ancent

Subject:

The survey of burial ways and mourning cermonies Esterabad

Thesise Advisor:

Abol Hassan Shahvari ph.D

Consulting Advisor:

Gholam Reza Montazeri ph.D

By:

Ghorban Ali Zahedi

Winter 2011

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد شاهرود

دانشکده علوم انسانی، گروه تاریخ

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد ((M.A))

گرایش: تاریخ ایران باستان

عنوان:

بررسی شیوه های تدفین و آیین سوگواری در استرآباد

نگارش:

قربان علی زاهدی

زمستان ۱۳۹۰

۱. دکتر ابوالحسن شهواری

۲. دکتر غلامرضا منتظری

۳. دکتر میرزا محمد حسنی

هیئت داوران

دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود

بسمه تعالی

تعهد اصالت پایان نامه

اینجانب قربان علی زاهدی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته تاریخ ایران باستان که در تاریخ ۱۰۱۳۹۰/۲۶ از پایان نامه خود تحت عنوان بررسی شیوه های تدفین و آیین سوگواری در استرآباد با کسب نمره ۱۸ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدین وسیله متعهد می شوم :

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط این جانب بوده و مواردی که دستاورد های علمی و پژوهشی دیگران (ام از پایان نامه، کتاب، مقاله ...) استفاده نموده ام مطابق ضابط و رویه موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه/رساله قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت تحصیل قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با این جانب مطابق مقررات و ضوابط رفتار نموده و در صورت ابطال مدارک تحصیل ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی

قربانعلی زاهدی

تاریخ و امضا

سپاسگزاری

منت خدای را عَزَّوَجَلَّ که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت .

حمد و سپاس بی انتها خداوند قادر متعال را که به من توفیق قدم نهادن در راه علم و دانش ارزانی داشته، همچنین خدای بزرگ را بخاطر لطف حضور در محضر اساتید گرانمایه دوستان عزیزم شکر می کنم.

اکنون که با عنایت خداوند متعال کار تحقیق و نگارش این پایان نامه به اتمام رسیده است، بر خود لازم می دانم که به مصداق حدیث شریف؛ « مَنْ لَمْ يَشْكُرْ مَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرْ خَالِقَ » از الطاف و محبت های همه عزیزانی که در به انجام رساندن این پایان نامه یاری دهنده من بودند تشکر و قدر دانی کنم.

از استاد راهنمای گرامیم جناب آقای دکتر ابوالحسن شهواری که همیشه شکر گذار خداوند به جهت افتخار آشنایی و شاگردی ایشان هستم، به خاطر تحمل زحمات زیاد در این مدت ، صمیمانه تشکر و قدردانی می کنم.

از استاد مشاور محترم، جناب آقای دکتر غلامرضا منتظری به خاطر راهنمایی های ارزنده ی ایشان کمال تقدیر و تشکر را دارم.

از مدیریت محترم گروه و کلیه اساتید محترم دانشگاه علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود تشکر و قدردانی می کنم.

در پایان از خانواده ی مهربانم که رنج ها و سختی های دوران تحصیل را به جان و دل تحمل نموده و همواره مشوق من در هر برهه بوده اند متشکرم .

تقدیم به :

مردم شریف استان گلستان

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۲	مقدمه

فصل اول : کلیات

۵	۱-۱ - بیان مسأله
۶	۱-۲ - اهداف پژوهش
۷	۱-۳ - پیشینه تحقیق
۸	۱-۴ - پرسش ها و فرضیات
۹	۱-۵ - روش کار
۱۰	۱-۶ - دشواری های تحقیق
۱۲	۱-۷ - پیکر بندی پایان نامه
۱۳	۱-۸ - بررسی منابع و مأخذ
۱۵	۱-۹ - کلام آخر

فصل دوم : پیشینه تاریخی و موقعیت جغرافیایی استرآباد در دروان باستان و اسلامی

۱۷	۲-۱ - فلات ایران
۱۹	۲-۲ - ورود آریایی ها به ایران
۲۲	۲-۳ - ایران و گرگان در دوره مادها
۲۴	۲-۴ - گرگان در عهد هخامنشیان
۲۸	۲-۵ - گرگان در عصر اسکندر و سلوکیان
۳۰	۲-۶ - گرگان در عهد اشکانیان
۳۲	۲-۷ - گرگان در عهد ساسانیان

- ۳۳ ۸-۲ - ورود مسلمانان به ایران
- ۳۳ فتح گرگان
- ۳۵ ۱-۸-۲ - عباسیان
- ۳۸ ۲-۸-۲ - علویان
- ۳۹ ۳-۸-۲ - حکومت زیاریان در گرگان و استرآباد
- ۴۰ ۴-۸-۲ - استرآباد و گرگان در ادوار غزنوی و سلجوقیان
- ۴۱ ۹-۲ - سقوط گرگان و برآمدن استرآباد
- ۴۳ ۱۰-۲ - استرآباد از صفویه تا قاجار

فصل سوم: موقعیت جغرافیایی استرآباد و گرگان

- ۴۷ ۱-۳ - معرفی گرگان و استرآباد در ادوار مختلف
- ۴۷ ۱-۱-۳ - معرفی گرگان در ادوار مختلف
- ۴۸ ۲-۱-۳ - وجه تسمیه گرگان قدیم
- ۵۰ ۳-۱-۳ - معرفی استرآباد در ادوار مختلف
- ۵۱ ۴-۱-۳ - وجه تسمیه استرآباد
- ۵۳ ۲-۳ - جغرافیای تاریخی گرگان
- ۵۸ ۳-۳ - ویژگی کنونی ایالت تاریخی استرآباد (استان گلستان فعلی)
- ۵۹ ۴-۳ - اقوام و فرق ساکن و مذهب آنان در استان گلستان

فصل چهارم: آیین تدفین در ایران باستان

- ۶۵ ۱-۴ - سیر تدفین در ایران
- ۶۵ ۱-۱-۴ - تدفین در زمان آریائیان
- ۶۶ ۲-۱-۴ - آیین تدفین در ایران باستان
- ۶۸ ۳-۱-۴ - تدفین در زمان مادها

- ۶۸ ۱-۳-۱-۴ - گور دخمه های مادی
- ۶۹ ۴-۱-۴ - تدفین در زمان هخامنشیان
- ۷۰ ۱-۴-۱-۴ - گور دخمه های هخامنشی
- ۷۳ ۵-۱-۴ - سلوکیان - آداب ، رفتار و مذهب
- ۷۴ ۶-۱-۴ - تدفین در دوران اشکانیان
- ۷۵ ۱-۶-۱-۴ - آداب و رسوم مذهبی و چگونگی تدفین پارت ها
- ۷۶ ۲-۶-۱-۴ - شیوه های مختلف تدفین در دوره اشکانی
- ۷۹ ۳-۶-۱-۴ - ساسانیان سرنوشت روان پس از مرگ ، به روایت زند ویدو داد
- ۸۱ ۷-۱-۴ - قبور و آیین تدفین در دوره ساسانی

فصل پنجم : شیوه های تدفین و آیین سوگواری در استرآباد قبل از اسلام

- ۸۴ ۱-۵-۵ - غارهای باستانی
- ۸۷ ۲-۵-۵ - تپه های باستانی و تدفین آرامگاهی در استرآباد (گرگان باستانی)
- ۹۰ ۱-۲-۵ - تورنگ تپه استرآباد
- ۹۲ ۲-۲-۵ - شاه تپه استرآباد
- ۹۵ ۳-۲-۵ - آق تپه گرگان
- ۹۶ ۴-۲-۵ - یاریم تپه
- ۹۷ ۵-۲-۵ - نرگس تپه گرگان
- ۹۹ ۳-۵-۵ - گور دخمه های مادی و هخامنشی منطقه گرگان
- ۱۰۲ ۴-۵-۵ - دیوار دفاعی گرگان و شیوه تدفین و شکل قبور بر روی دیوار
- ۱۰۶ ۵-۵-۵ - شیوه تدفین ساسانیان در ایالت گرگان
- ۱۰۸ ۶-۵-۵ - کتیبه ها و سنگ مزارهای منطقه گرگان
- ۱۱۷ ۱-۶-۵ - متن های مهم کتیبه ها و سنگ مزارهای گرگان تاریخی

- ۱۱۹..... ۲-۶-۵ - عوامل نابودی سنگ مزارها و کتیبه های منطقه گرگان
- ۱۲۰..... ۳-۶-۵ - سنگ مزارهای موزه گرگان
- ۱۲۱..... ۷-۵ - گورستان خالدنبی (خالد بن سنان)
- ۱۲۲..... ۱-۷-۵ - معرفی خالدنبی
- ۱۲۷..... ۲-۷-۵ - سابقه مطالعات و پژوهش های انجام شده در خصوص مجموعه تاریخی و فرهنگی خالدنبی
- ۱۲۸..... ۳-۷-۵ - زیارتگاه خالدنبی
- ۱۲۸..... ۴-۷-۵ - بقعه چوپان عطا
- ۱۲۸..... ۵-۷-۵ - بقعه عالم بابا
- ۱۲۹..... ۶-۷-۵ - گورهای گورستان خالدنبی
- ۱۳۰..... ۷-۷-۵ - تحلیل و تفسیر سنگ مزارهای خالدنبی
- ۱۳۲..... ۸-۷-۵ - بررسی اعتقادات و باورهای مردم پیرامون زیارتگاه و گورستان خالدنبی
- ۱۳۲..... ۹-۷-۵ - سنگ شدن هندوانه ها
- ۱۳۲..... ۱۰-۷-۵ - درخت نظر کرده
- ۱۳۳..... ۱۱-۷-۵ - سنگ مزارهای گورستان خالدنبی به شکل انسان
- ۱۳۳..... ۱۲-۷-۵ - سنگ مزارهای گورستان خالدنبی به شکل کله قوچ
- ۱۳۴..... ۱۳-۷-۵ - تیرک (دیرک)
- ۱۳۴..... ۱۴-۷-۵ - چشمه خضر دندان

فصل ششم : شیوه های تدفین و آیین سوگواری در استرآباد از ظهور اسلام تا پایان

دوره قاجار

- ۱۳۶..... ۱-۶ - تغییر در معماری آرامگاهی و شیوه تدفین اموات با ورود مسلمانان به ایران
- ۱۳۷..... ۲-۶ - برخی از گورستان های تاریخی استرآباد
- ۱۳۷..... ۱-۲-۶ - گورستان قدیمی و کوهستانی رادکان

- ۲-۲-۶ - بُقعہ یحییٰ بن زید ، کتیبه و سنگ مزارهای آن ۱۳۸
- ۳-۲-۶ - آق امام ، بُقعہ و گورستان محمد بن زید علوی در گرگان ۱۳۹
- ۴-۲-۶ - شهر جرجان (گرگان) و گورستان های آن ۱۴۰
- ۵-۲-۶ - گورستان تاریخی سفید چاه ۱۴۱
- ۶-۲-۶ - گورستان تاریخی روستای زیارت ۱۴۷
- ۷-۲-۶ - گورستان تاریخی شמושک ۱۴۹
- ۸-۲-۶ - گورستان تاریخی خاک عُمَر ۱۵۲
- ۹-۲-۶ - گورستان تاریخی شاهکوه ۱۵۴
- ۱۰-۲-۶ - گورستان آرامنه گرگان ۱۵۹
- ۳-۶ - برج ها و کتیبه های تاریخی ایالت استرآباد ۱۶۲
- ۱-۳-۶ - برج هزار ساله و کتیبه های تاریخی شهر جرجان (گنبد قابوس) ۱۶۲
- ۲-۳-۶ - برج رادکان و کتیبه های هزار ساله آن ۱۶۹

فصل هفتم : آیین تدفین و سوگواری در استان گلستان

- ۱-۷ - مراسم مرگ در آداب محلی ۱۷۳
- ۲-۷ - مراسم مرگ در آداب زابلی ها ۱۷۴
- ۳-۷ - مراسم مرگ در آداب بلوچ ۱۷۶
- ۴-۷ - مراسم مرگ در آداب ترک های شیرین آباد ۱۷۷
- ۵-۷ - آیین سوگواری قزاق ها در استرآباد ۱۷۷
- ۶-۷ - آیین تدفین و سوگواری در غرب استان گلستان (کردکوی و بندر گز) ۱۸۰
- ۷-۷ - فرهنگ ، آداب و رسوم و سوگواری تراکمه گلستان (ایالت استر آباد) ۱۹۰
- ۱-۷-۷ - مذهب تراکمه ۱۹۰
- ۱-۷-۷-۱ - پیش از اسلام ۱۹۰

- ۲ - ۱ - ۷ - ۷ - آداب و رسوم تراکمه ، دوره اسلامی ۱۹۲
- ۸ - ۷ - روحانیان ترکمن ۱۹۲
- ۹ - ۷ - آداب و اعتقادات مذهبی ترکمن ها ۱۹۴
- ۱۰ - ۷ - دین و آیین ترکمن ها ۱۹۵
- ۱۱ - ۷ - مراسم سوگواری و عزا و دفن مردگان تراکمه چادر نشین ۱۹۹

فصل هشتم : یافته های نو

- ۱ - ۸ - گورستان سورخان ۲۰۳
- ۲ - ۸ - گورستان اسب چرو ساختمان گچی زیر خاک ۲۰۵
- ۱ - ۲ - ۸ - ساختمان گچی زیر خاک ۲۰۶
- ۳ - ۸ - استودان و گور دخمه قرن آباد و قلعه چه هشن ۲۰۷
- ۴ - ۸ - غار پاکتل ۲۱۰
- ۵ - ۸ - تپه دباغ خیل و گورستان آن ۲۱۰
- ۶ - ۸ - روستا ، حمام و گورستانی در منطقه سر علی آباد ۲۱۲

فصل نهم : نتیجه گیری

- نتیجه گیری ۲۱۵
- فهرست منابع و مأخذ ۲۱۸
- تصاویر ۲۲۹
- چکیده انگلیسی ۲۴۱

چکیده :

ایالت تاریخی استرآباد یکی از مراکز تمدنی ایران باستان بوده است. وجود جنگل ها و دریا و طبیعت بذال و بخشنده موجب شد که کانون های تمدنی در منطقه رشد و وسعت یابند.

وجود محیط های باستانی و تاریخی همچون غارها، تپه ها و ابنیه های متعدد نیز خود نشانه های گویایی محسوب می شوند که خبر از یک حیات پر جنب و جوش اجتماعی در تاریخ گذشته این خطه را می دهند.

ورود آریائیان به ایران و سپس حکومت مادها ، هخامنشیان ، اشکانیان و ساسانیان در جای جای این مرز و بوم از جمله ، فرهنگ ، هنر و تمدن منطقه استرآباد تاثیر ویژه ای بر جای نهادند و بتدریج علاوه بر تاثیر گذاری بر دین و آیین بروی مناطق بومی خود نیز از آنها تاثیرات زیادی پذیرفتند.

با ورود اسلام به ایران منطقه تا مدت ها تحت تاثیر آیین زرتشتی باقی ماند و این امر موجب ادامه آیین های باستانی گردید.

بعد از اسلام نیز موقعیت منطقه موجب تقابل و تعاملی افکار و شکل گیری آداب و سنن خاص و تغییر در معماری آرامگاه و شیوه ی تدفین اموات گردید.

وقایع تاریخی و اجتماعی این ایالت باستانی با شناساندن معماری آرامگاهی ، شیوه های تدفین ، معرفی کتیبه ها ، سنگ مزارها و آیین سوگواری منطقه همراه و قرین شده است.

شیوه های تدفین در منطقه استرآباد در گذر زمان دچار تحول و دگر گونی شده و با توجه به وضعیت آب و هوایی منطقه نوع خاصی از تدفین رواج داشته است .

آیین ها و سوگواری در استر آباد با توجه به سکونت اقوام مختلف در منطقه و بر اساس سنت های بومی شکل گرفته است .

کلید واژه :

آیین سوگواری- شیوه های تدفین- استرآباد - جرجان - هیرکانیا - دیوار دفاعی گرگان.

مقدمه

بی شک آداب و رسوم هر قوم بر گرفته از تاریخ و سرگذشت آن قوم در باورها، حوادث و وقایع مختلف دوران گذشته و حال آنها می باشد. این آداب و رسوم و فرهنگ بیان کننده نقاط قوت و ضعف هر ملت بوده که برخی از ملت ها از شدت فقر فرهنگ دچار عقب ماندگی شده و برخی از اقوام و ملل نیز از غنی بودن فرهنگ و پیشرفت فرهنگ، دارای اقتدار در سطح منطقه ای یا بین المللی شده اند. لذا نقش فرهنگ و آداب و رسوم در پیشرفت یک قوم یا ملت نقشی بسیار حساس و تعیین کننده می باشد.

هر ملتی که مدعی پیشرفت و توسعه یافتگی در زمینه های مختلف سیاسی و اقتصادی و اجتماعی است، باید دارای فرهنگ قومی و پیشرفت و توسعه یافته باشد تا بتواند زمینه ساز تعامل و همزیستی با سایر فرهنگهای موجود در جهان باشد.

دنیای امروزی که هیچ حد و مرزی نمی شناسد و ایجاد ارتباط با سایر ملل بسیار آسان است، مستلزم داشتن ایده ای توسعه یافته، احساس لطیف و دیدی وسیع نسبت به سایر اقوام و ملل دنیا می باشد، ابتدا باید آداب و رسوم، فرهنگ و شخصیت دیگران برای ما محترم باشد و آن را جز باورهای خود قرار دهیم تا بتوانیم یک ارتباط صمیمی با سایر اقوام و فرهنگ های مختلف ایجاد نموده و به سمت توسعه تکامل فرهنگ اجتماعی حرکت نماییم.

ایجاد ارتباط با سایر اقوام بدون شناخت اجتماع و فرهنگ آنها میسر نبوده و شناخت فرهنگ و آداب و رسوم یک قوم مستلزم مطالعه اجتماع، تاریخ، شناخت اعتقادات، مذهب، و رفتارهای اجتماعی و مذهبی که شیوه تدفین مردگان یکی از محسوس ترین و ملموس ترین راه ها در طول تاریخ بوده است.

نگارنده بعنوان یک ایرانی و دوستدار همه ایرانیان با فرهنگ های مختلف به جهت اینکه گامی در این مسیر بر داشته باشد اقدام به مطالعه اقوام، شیوه تدفین و آیین سوگواری مردم و سرزمین استرآباد(گرگان فعلی) نموده است.

ایالت استرآباد در طول تاریخ ایران به عنوان یکی از ایالات معمور و صاحب نام معرفی شده است. سابقه ی تاریخی این ایالت و واقع شدن در شمال ایران در کنار جنگل های خزری و کنار دریای خزر، این ایالت را محل رفت و آمد و تاخت و تاز اقوام و مهاجمین قرار داده است.

این ایالت تاریخی که در کتیبه ی بیستون از آن (ساتراپ و هرکان) نام برده شده و از جمله ساتراپ ها (ایالات) عصر هخامنشی ایران معرفی شده، دیرینه و پیشینه ای بس پر ماجرا دارد که علت آن بخاطر شرایط جغرافیایی اش در محدوده ایران بزرگ بوده است.

از گذشته دور، خراسان و گرگان سر راه شرق به غرب جهان پرتلاطم آن روزگار بحساب می آمدند. به طوری که مرکز آسیا و ماوراء النهر از زمان آریایی ها (سکا ها و ماساژت ها و) مکانی بودند که قبایل و بیابان گردان آن هر از چندگاهی نظر به غرب انداخته و پس از تور دیدن شمال شرق ایران، سراسر این مسیر زیر سم ستوران خود ویران نموده و هر آنچه را که نیز باقی می ماند، به هنگام بازگشت با خود می بردند. بی جهت نیست که آثار و علائم مادی و معنوی این اقوام و قبایل را در محوطه های باستانی و تاریخی ایران به ویژه در شمال و شمال شرق به قدر کفایت می یابیم. دین داری در استرآباد قبل از اسلام برکیش زردشتی و تا دو قرن بعد از ظهور اسلام نیز بر این کیش پایداری نمودند و آنگاه نخستین حکومت های شیعی در منطقه رواج گرفت. شیوه ها و آیین ها و مراسم خاص منطقه موجب شده است که محقق در پی شناسایی آداب و رسوم و به خصوص شیوه های عزاداری و تدفین باشد.

یکی از راه های شناخت جامعه استرآباد، شناخت اعتقادات، مذهب و رفتار های اجتماعی و مذهبی است که با مطالعه آن می توان دریافت که انسان در تمام ادوار حیات خود مذهبی زیسته و ساده ترین راه شناخت اعتقادات مذهبی مردم استرآباد، از یافته ها و مطالعه شیوه های تدفین آنها می باشد. زیرا تدفین مردگان ملموس ترین و محسوس ترین تجلی تفکرات مذهبی و عملکرد های اعتقادات بشر در طول تاریخ بوده است.

در طول نگارش این پایان نامه سعی شده وقایع اجتماعی و تاریخی این ایالت باستانی را با شناساندن معماری آرامگاهی و شیوه های تدفین، معرفی کتیبه و سنگ مزارها و آیین سوگواری همراه و قرین گردد.

فصل اول

کلیات

۱-۱ بیان مساله

ایالت استرآباد در طول تاریخ ایران زمین به عنوان یکی از ایالات معمور و صاحب نام معرفی شده است. سابقه ی تاریخی این ایالت و واقع شدن در شمال ایران در کنار جنگل های خزری کنار دریای خزر این ایالت را محل رفت و آمد و تاخت و تاز اقوام و مهاجمین قرار داده است. دین داری در استرآباد قبل از اسلام بر کیش زرتشتی بوده تا دو قرن بعد از ظهور اسلام نیز بر این کیش پایداری نمودند. و آنگاه نخستین حکومت های شیعی در منطقه رواج گرفت. شیوه ها و آیین ها و مراسم خاص منطقه موجب شده است محقق در پی شناسایی آداب و رسوم و به خصوص شیوه های عزاداری و تدفین باشد. امری که تا کنون مورد توجه محقق قرار نگرفته است. بنابراین بر خود فرض می دانم ضمن بررسی شیوه ها و آیین های محلی نگاهی به مراسم عزاداری و تدفین در استرآباد نداخته و بررسی نمایم.

۱-۲ اهداف پژوهش :

- ۱- هدف از تحقیق روشن شدن آیین ها و شیوه های تدفین در استرآباد تاریخی می باشد. بی شک این منطقه در گذر زمان دچار تحول و دگرگونی در آداب و شیوه های زندگی شده که در تحقیق حاضر، با مراجعه به منابع و متون اصیل و آثار بجامانده کمکی در روشن شدن این شیوه ها می باشد.
- ۲- هدف عمده تحقیق، پژوهشی در آداب و رسوم محلی ایالت استرآباد می باشد که مورد استفاده ی محققین و دانش پژوهان و اهل فن خواهد گردید.

۳-۱ پیشنهادی تحقیق :

تا کنون تحقیقاتی درباره ی شیوه های تدفین و آیین سوگواری در استرآباد انجام نگرفته است. اگر چه اسداله معطوفی در کتاب سنگ مزار ها و کتیبه های تاریخی در گرگان و استرآباد اشارات حروفیه سال ۱۳۸۷، تحقیقاتی در باره ی کتیبه های تاریخی و سنگ مزار های متفاوت در استرآباد انجام داده است، لذا با توجه به اینکه در حد شیوه های سوگواری و عزاداری در استرآباد هیچ پژوهش کامل و جامع انجام نشده، بنابر ضرورت انتخاب تحقیق صورت گرفته است.